

ТРИЗНІВНИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDENT** **UKRAINIENNE**

Число 5 (555) Рік вид. XIII. 7 лютого 1937 р. Ціна 1 фр. 50. Prix 1 fr. 50

Париж, неділя, 7 лютого 1937 року.

Коли читаємо від ряду місяців ті звістки, які приходять з нещасної, залитої кров'ю Іспанії, мимоволі з'являються їй приходять на думку українські аналогії і українські перспективи.

Ми знаємо і ми певні, -- наступить час, коли на Україні буде піднесено прапор боротьби і повстання во ім'я відбудови національної державності проти уряду наїздників, що збройною силою опанував нашу землю.

Як укладуться обставини в той час? Чи не буде мати місце повторення в міжнародному масштабі сучасних іспанських подій? Чи не стане європейська демократія, з теперішніми союзниками ССРСР на чолі, в обороні прав на Україну теперішнього «законного» уряду Сталіна? Чи не буде знову в одній з європейських столиць створено «комітет неінтервенції», який всіма силами буде намагатися втримати існуючий status quo поневолення України? Чи не буде проголошено збройну боротьбу українського народу за свою власну державність фашистівською інтригою, яка з боку європейського демократа і поступовця повинна стріти лише найнегативніше і вороже відношення?

Ніхто не знає часу, коли наступлять події на Україні. Свідомі цього всі вороги України, — совітський уряд, агентура третього Інтернаціоналу, російська еміграція від найправіших до найлівіших своїх течій, — які вже тепер старанно підготовляють світову громадську opiniю проти нашої справи, настроюють її проти відбудови нашої держави. До своїх послуг вони мають численну євро-

пейську пресу, що перебуває в руках платних і безплатних соціалістів. Український рух вони змальовують, як «німецьку вигадку», а відбудову нашої державности, як реалізацію «планів східно-європейської політики Німеччини». Провокаційні промови Постишева, безглузді вигадки ІПУ, спрепаровані для процесу Радека і Пятакова, про відступлення України Німеччині—знаходять не лише приміщення, але й співчутливі коментарі в сотках європейських органів. Готується ґрунт для створення як найширшого протиукраїнського фронту на випадок рішучих подій. Переводиться широко закrojена акція, щоб українську визвольну боротьбу вже заздалегідь в очах можливо найширших кол. скомпромітувати так, як очернено нині цілою лівою і большевицькою пресою всю працю і боротьбу іспанського національного уряду.

Ставимо ці питання для українського громадянства для того, щоб були ми свідомі тих евентуальних труднощостей, які несуть нам майбутні події, для того, щоб ми вже тепер тій акції, яку проводять наші вороги, протиставили свою працю, свою протиакцію. Ми думаємо, що ті сили і можливості для ведення освідомлення закордонної громадської opinii про нашу справу, які у нас існують, нами використані лише неповно і частинно. Кожен член української нації, незалежно від того, в якій державі він пробуває, мусить собі усвідомити, що справа відбудови української державности з її історичним центром у Києві є справою не лише української політичної еміґрації, а цілої соборної української нації. Велику прислугу пропаганді нашої справи могла б зробити наша заморська еміґрація, яка зконцентрована в країнах, що відіграють велику роль в світовій громадській opinii — Сполучених Державах і Канаді, що входить до складу Британської імперії. Та наша заморська еміґрація це лише один з маловикористаних чи невикористаних чинників нашої пропаганди закордоном.

Збільшеній акції наших ворогів мусить бути протиставлена широко організована і систематична акція з українського боку. Для цілої неупередженої, незалежної світової opinii мусить стати ясно, що справа відбудови Української Держави, справа національ-

ного визволення народу з такими давніми культурними і державними традиціями, які маємо ми, ніколи не була й не може бути плодом чіхось сторонніх заходів, чужої інтриги. Мусить набути загального признання в світовій opinio pubblica, що без відбудови Української Держави неможлива стабілізація відносин на Сході Європи.

ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ *)

Одна з багатьох дефініцій Нації визначає націю, як історичний витвір, що складається не тільки з живого покоління людей, зв'язаних між собою об'єктивними національними прикметами та волею належати до нації, але й з усіх поколінь, як тих, що жили в історичному минулому, так і тих, що народяться й житимуть в майбутньому, на зміну своїх батьків, дідів, прадідів. Ця дефініція показує, яке важливе історичне, національне й правне значіння для нації має повнота її національної структури, в першу чергу її минулі покоління, що витворили історію народу, його культуру, мову, державні традиції, всі ті прикмети, які об'єднують людей в націю та на основі яких живе покоління її виявляє волю належати до своєї нації, жити власним самостійним національним і державним життям.

Український Народ, що силою несприятливих обставин не мав спроможности скріпити й поглибити відновлену 22 січня 1918 року свою самостійну державу, — Українську Народню Республіку, — все ще знаходиться в стані боротьби за своє не тільки державне, але й національне існування. То-ж мусить він повсякчас пам'ятати про своє славне історичне минуле, з нього повчатись і сил набирати.

Український Народ належить до націй, що мають давню тисячелітню історію. Історичні традиції української державности беруть свій початок в прадавній старовині, принаймні з VI в. по Христі. Науково-критичні дослідження над давніми нашими літописами доводять, що перший наш літописець мусів проводити дослід над питанням: «Откуда есть пошла Русская Земля, кто в Киеве нача первый володіти?», бо це питання було вже для нього дуже давнім. Розв'язав його він на підставі давніх народніх переказів — «преданій» —, що, як перша історична традиція, передавались в народі від покоління до покоління. Ця історична традиція зберегла в народній пам'яті спомини про власну «Руську» державу, про власних князів із рідної династії. То вже пізніше, за панування Ярослава Володимирового сина, наш перісний

*) Реферат, виголошений автором на святі 22 січня в Празі 22.І.1937.

літопис було перероблено в Новгороді для того, щоб висунути тогочасні династичні інтереси та примат Новгороду з вярязькими князями. В кінці IX в. остаточно зформувалась велика Руська Київська Держава з політичним і культурним центром у Києві, що об'єднала кілька сусідніх слов'янських земель в один спільний державний, етнічний, культурний, економічний організм із спільним почуттям національної єдності, із спільною мовою й культурою. Вже за тих часів предки українського народу ясно почували свою національну відрубність від інших слов'янських земель і народів, іменували себе «русічами» або «русинами». ім'я, що залишилось і по сей день на де-яких українських землях, а свою державу «Руською Землею». Вже тоді виникли всі прикмети модерного поняття нації, вже про ті часи можна говорити, як про добу народження Української Нації, що мала свою культуру, мову та інші об'єктивні прикмети та свою національну, суверенну державу. Національне почуття своєї відрубності від інших східно-слов'янських племен і земель, почуття патріотизму та історична державна традиція вже за тих давніх часів були могутні й активні. Доказів тому можна знайти безліч в тогочасних пам'ятках історичних та літературних. В передмові до одного літопису з р. 1090 читаємо: «Вас молю, стадо Христове, з любовію: прихилить вуха ваші й розважте, які то були старинні князі й мужі їх, які боронили Руську Землю й інші краї підбивали! Ті князі не збирали багатства... А дружина їх билась і казала: «Братіє, потягнім за своїм князем та за Руську Землю!... І розмножили Руську Землю!» (М. Грушевський. Історія української літератури. Т. II, ст. 28). Давні літописці вихваляли князів і дружину їх і всіх тих, хто «страждав за Руську Землю», бився з невірними, обороняв Русь, служив Русі. Як вмірив такий князь-патріот, то «плакала се по нем уся Руськая Земля». Або той великий патріот Данило, ігумен руський, що подорожував до Єрусалима на початку XII в., молився там за Руську Землю та так просив єрусалимського короля: «Господине княже, молю тобі для Бога і князів русских. Хотів би я свою лампаду над Гробом Господнім поставити за всіх князів наших і за всю Руську Землю і всіх християн Руської Землі». Навожу тут тільки оці класичні приклади, бо їх дуже багато, їх повно в давніх літописах та в інших історичних і літературних пам'ятках XI-XIII вв.

Ці перші століття української державності, доба великої Київської Держави Володимира та сина його Ярослава, а пізніше доба Галицько-Волинської Держави, що була спадкоємицею Київської, поклали тверді підвалини національного й культурного розвитку української нації, давши їй духову й матеріальну культуру, мову, право, релігію, мистецтво, перетворивши в горнилі національно-державного життя окремі племена в єдину націю, зливши й зв'язавши їх в одно національне тіло. Національні й культурні здобутки цієї доби так міцно, назавжди були за-

своєні українським народом, так глибоко увійшли в духове й побутове життя, заповнили його психіку, що їх не в стані були зламати й винищити наступні лихоліття й неоліти українського народу. І коли й тепер ще, після найтяжчих страждань, що пережив і переживає наш народ, дослідників, як своїх, так і чужих, дивує висока культурність і витривалість нашого народу та його видаті духові якості, то цим наш народ завдячує переважно давній добі нашої державности, що встигла на світанку нашої історії прищепити народові основи національної культури, яких ніщо не в силі подолати.

Впад на Українську Державу азійських горд, татарське лихоліття підорвали економічне, а згодом і державне життя України. В XIV в. українські землі, одна за одною добровільно приєднуються до Литовської держави, крім Галичини, яку захоплює Польща. Не дивлячись на втрату своєї державности, український народ займає в Литовській державі домінуюче становище, завдяки своїй високій духовій і матеріяльній культурі він дав цій державі мову, право, культуру, перетворивши її з Литовської в Литовсько-Руську Державу, яку її сучасники, та й наші історики, вважали за спадкоємицю Київської держави і яка при сприятливих політичних обставинах, певно, перетворилась би в чисту Українську Державу. Всесвітня історія знає небагато подібних прикладів, коли народ, що втратив свою державність, культурно підпорядковує собі державу чужого народу. Це яскравий доказ, на якому високому культурному рівні тоді був Український Народ. Але політичні обставини не сприяли нормальному розвитку Литовсько Руської Держави: династична унія з Польщею дала перевагу польським впливам, які через півтори сотні літ остаточно взяли перевагу над впливами українськими. Мало того, розпочалась боротьба з Польщею за національне й культурне існування українського народу на своїх історичних землях.

Підчас цієї завзятої боротьби велику прислугу українському народові виказала історична традиція української державности. Для оборони своїх прав, своєї нації, своєї релігії, покликались на історію України-Руси, підносили історичну традицію Київської держави, державну незалежність в минулому. Юрко Рогатинець, Зізанія, Потій, Смотрицький, Копистенський та багато інших письменників і полемістів того часу аргументували права Українського Народу його історичною традицією. «Всі, пише Грушевський, хто дорожив чимсь у своїй соціяльній чи економічній позиції, старались підносити й скріпляти авторитет, святість, боговстановленість тих традицій права, релігії, які дала Київсько-Галицька державність. Особливо тому, що доводилось того всього боронити перед чужою владою та її законами» (Історія укр. літератури, т. IV, ст. 12). «Стара державність віяла, як протекційний дух над цілим життям... Тисячними голосами сучасне відкликалось до старих імен і подій, будило й витягало їх із забуття в нових змінених, поетизованих, ідеалізованих формах, щоб по-

ставити на сторожі своїх інтересів. Аргументували... посилкою на державну традицію, на походження, причетність свого роду до вікопомних героїв та героїчних діл, війн за Руську Землю, на зв'язок з князями й боярами. Чисто так, як пізніше пунктом чести й права була посилка на зв'язок з козаччиною, з Січчу Запорозькою» (ст. 13).

А коли в українського родовитого панства давня звичка до влади й упривілейованого становища в державі перемогла зв'язок із своєю нацією та примусила перейти на бік чужої нації або вийти з боротьби, тоді їх місце зайняли — дрібні шляхецькі верстви, духовенство, міщанство, брацтва, нарешті, козацтво, що відродило в XVI в. ідеали давнього руського лицарства доби Київської: культ чести, лицарського слова, мужності в бою, служби Руській Землі, гуманності, пошани до релігії й церкви, милосердя до вбогих. Козацтво, про яке в «Протестації» з р. 1621 митрополита Борецького та «всього духовенства й свіцького шляхецького й мійського станів народу Руського, православного» написано так: «Що-до козаків, то про цих лицарів знаємо, що вони роду нашого, брати наші й православні християни. Це бо те племя славного роду Руського з насіння Яфетового, що Грецьке царство на морі й суходолі воювало. Це з того покоління військо, що за Олега, монарха руського, в своїх моносілях плавало по морю й по землі, приправивши до човнів колеса. Це-ж вони за Володимира, святого монарха руського, воювали Грецію, Македонію, Ілірику. Це-ж їх предки разом із Володимиром хрестились, віру християнську від Костянтинопольської церкви приймали. Вважайте на їх релігійність: коли на море виходять, наперед всього моляться, засвідчуючи, що за віру Христову йдуть невірних бити, невольників визволити. Здобич свою на церкви, монастирі, шпиталі, духовенство дають, за прощення своє невольників звільняють, церкви нові й монастирі будують, мурують, багатять... Християнству, цілий світ про це знає після Бога, ніхто такої прислуги не зробив, як Греки окупамі, іспанський король могутньою флотою, військо запорозьке відвагою та перемогами; що інші народи словами й промовами воюють, те козаки на ділі виконують. Сам Бог керує ними, один Він знає, нащо ті останки давньої Руси береже... правцю їх крепить і силу на морі й суходолі поширює, як перунів якихсь і громи живі береже, щоб невірних татар і турків громили й страшили...» (П. Жукович. Стаття по славяновѣдѣнію. В. III. 1910). Наведена художня, але історично вірна характеристика козацтва, складена від імені усіх станів українського народу, свідчить, наскільки живою й чинною була серед народу національна й державна традиція на поч. XVII в. і як використовувано її в урочистих обов'язуючих актах, як оця «Протестація», звернена до цілого світу.

Завдяки козацтву і тим станам населення, що біля нього зупинились, давня столиця наша Київ на початку XVII в. знов набуває важливого національного, культурного, а згодом і дер-

жавного значіння. Національно-державний рух, що його підняло козацтво з гетьманом Богданом Хмельницьким на чолі р. 1648, завершився відновленням української державности у формі військового типу держави — Війська Запорозького, держави самостійної й незалежної. Це сталося після того, як, за висловом одного документу, «козаки при помочі Божої з гетьманом Б. Хмельницьким кров'ю своєю звільнили Україну од ярма людського і од держави польських королів». Б. Хмельницький іменував відновлену Державу Українську «Князівством Руським» а народ український «народом Руським». Державний устрій Війська Запорозького було збудовано на давніх засадах київського державного устрою з певними змінами, що викликались потребами часу. Давнє право київське у формі правних стародавніх звичаїв та норм Литовського Статуту, який те-ж був пересякнутий давніми нормами Руської Правди, стало основою права козацької держави. Стара київська культура, мова, побут і т. д., все це збереглося по давньому і в новій державі. Давні історичні традиції були живі, міцні, домінуючі.

Року 1654 Богдан Хмельницький, шукаючи допомоги проти Польщі, увійшов у союз і прийняв протекцію московського царя. Цікаво зазначити, що історичні документи, що торкаються пересправ і договору 1654 р., ніде не говорять про етнічне споріднення чи близькість народу українського до московського: українці звать себе «народом руським», державу свою «Русью» або «Україною», москалів і землю їх «московським народом», «Москвою», царя — «московським царем», москалі-ж звать Україну — «Малой Русью», за прикладом духовенства, а народ український «черкаським народом», або «черкасами», якого мови й звичаїв не знають. В царських грамотах говорилось і про «прародительську отчину — Київ», але то були відгуки династичних претензій московських царів, що були збудовані на підставі вигаданих московськими «книжниками» теорій царського родо-воду, при чому не обійшлося без фальшування історичних документів, як то робили їх попередники-новгородці з київськими літописями. На цій-же підставі в титулі московського царя з р. 1654 було встановлено: цар «и Малыє Росіи», «в. к. Київський», до того-ж московські царі такого титулу не мали.

Тодішнє українське громадянство, не реагуючи на династичні претензії московських царів, вперто трималось давньої традиції української, не забувало свого походження, своєї нації. мови, своїх прав на вільне, незалежне життя. На договір 1654 р. дивились, як на тимчасовий союзний договір у військових цілях, завжди і всюди виставляли, що Україна цей договір заключила добровільно, без жадного примусу: «Не шаблею нас взято, сказав гетьман Многогрішний царському послу, ми з доброї волі приста-ли до царя, щоб обороняв нас від ворогів, а коли цар не хоче нас, то нехай забере своїх воєвод, а ми собі й иншого царя знайдемо». Історичні документи та подорожні записи чужинців, наочних

свідків стверджують, на якому високому рівні культурному була тоді Україна, наскільки вона перевищувала Московське царство й московський народ з погляду духової й матеріальної культури, релігії, освіти, права, народнього побуту. Не дурно-ж сусідні краї білоруські і навіть московські бажали приєднання до Війська Запорозького, а землі українські були повні збігців з Московщини, що тікали на Україну, бо там була воля, там землю дають, там кріпацтва нема. Це все загально відомі речі, не будемо на них довго спинятись.

Добу козацької держави, добу Гетьманщини де-які історики викладали так, що заповнювали її фактами й деталями більше-менше негативного характеру, пристосовуючи до подій і діячів цієї доби модерні «демократичні» погляди й ідеї: звертали більшу увагу на антагонізм станів населення, на безвартність або «московську службу» гетьманів, жадобу старшини до заможности, на сваволю козацтва, на нейтральність міщанства, запроданість духовенства, пригніченість селянських верств; не брали на увагу виявів високого патріотизму, любови до батьківщини, до свого народу, не добачали піднесення освіти й культури, не дооцінювали боротьби з Москвою за стародавні права й вольності. Тому позитивний бік тодішнього життя в своїй державі було мало освітлено, більше притиску робилось на негативні вияви, які хоч і мали місце, але не в такій масі, і вони не заповнювали історичного життя цієї доби. Наприклад, добу, що наступила після смерти Богдана Хмельницького та протяглась щось з 30 років, видатний наш історик Костомаров назвав «Руїною», а сучасники висловлювались про неї, як про «тяжко плакані времена». Яка велика різниця психологічна між цими назвами: для історика — це просто доба руїництва, а для сучасників це доба плачу й жалю за Україною, яку все тісніше й тісніше давив московський павук, яка тяжко стогнала й плакала.

Щоб характеризувати тодішні почуття й настрої в Україні, наведу тут хоч невеликий уривок з маловідомого документу доби «Руїни», з «Перестороги» українського шляхтича Т. Бобровича з р. 1668. Написана ця «Пересторога» після Андрусівського договору 1667 р., на підставі якого потайки було поділено Україну між Москвою й Польщею. Бобрович, що того часу приїхав в Україну, як царський посланець та агітатор, повідомляв у своїй «Пересторозі» про Андрусівський мир, про поділ України, про «московську, гірше єгипецької, неволю», що готують Україні царь і король, та замість того, щоб схилити український народ до покори цареві, закликав до братської єдности й одностайности, а далі писав так: «Про таку для вас всіх і для милої Отчизни уготовану загибель з біл'ю раненого серця кричу й віщую. Бо коли я замовчу, каменіє возопіють! «Аще забуду Тебе, Єрусалиме», Ненько моя, мила Отчизно, бідна Україно, «забвена буди правця моя», якою добра твого ради оце пишу. «Прилипни язик мій до горла мого», яким Тобі і всім Твоїм милим синам, єдиноутроб-

ній братії, всьому християнському народові, в Україні суцшому, оголошую! «Аще не помяну Тебе», не боячись, хоч би цей мій лист перестороги до рук монархів—царя й короля—дістався, готовий бо не тільки постраждати, але й померти! Бо ліпше мені одному, цю пересторогу подавши, за всіх вас здоровля, за вольности, церкви Божі й святощі життя покласти, ніж би вас всіх, несподомих, в тяжку забравши неволю, мечем та огнем знищили!» (Акти ЮЗР., т. VII, ч. 32, т. VIII, ч. 12). Автор не був видатною особою, це звичайний середній шляхтич, якому освіта в київських школах та щира любов до вільної колись, а тепер поневоленої батьківщини дали таку силу переконання й красоту вислову, що й тепер ще слова «Перестороги» нас хвилюють. Подібних виявів патріотизму було не мало та не всі вони попали на сторінки історичних документів, а ще менше на сторінки історичних праць. Навпаки, наші козацькі літописці — Величко, Самовидець, Грабянка, що близькі були до козацької доби, а то й самовидцями були, зберегли для нас більше дорогоцінних сторінок історії цієї видатної доби, а що головне, вони яскравіше й вірніше, ніж історики XIX в., передають дух і настрої цієї доби, а це надає історичним постаттям життя й чину.

Головним керуючим напрямом козацької доби була боротьба з Московією за права й вольності України. Кожний з гетьманів, починаючи з Богдана Хмельницького і кінчаючи Кирилом Розумовським, як би він не ставився до царської влади, тим чи іншим способом відстоював права України, за них боровся, а іноді й страждав, не кажучи вже про такі героїчні постаті української історії, як гетьман Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Пилип Орлик. Характеристика, яку дав царь Петро I про гетьманів: «суть измѣнники»,—з його погляду була правильною, але через це саме для українського народу стали вони героїчними оборонцями державних і національних прав України. До речі навести тут приклад, як великий наш емігрант, гетьман Пилип Орлик в своєму «Виводі прав України» боронив права її на самостійне державне життя перед державами Європи: «Після довгої кривавої війни, писав Орлик, високомужний вождь Богдан Хмельницький, не смертельної пам'яті, визволив з польського ярма поневолену козацьку націю. Він підніс Україну до стану незалежного князівства, хоч сам задовольнився титулом гетьмана Запорозьких козаків. І син наслідував йому, і Генеральні Штати (так Орлик називає Генеральну Раду) цього князівства продовжували після його смерті вибирати своїх князів-вождів вільно й самостійно, і жадна держава не вважала за право до того мішати. Як вільна, незалежна держава, Україна згадується в договорах з Кримом і шведським королем Карлом X-м. Але найсильнішим аргументом і доказом суверенності України є урочистий союзний договір, складений р. 1654 між царем Олексієм Михайловичем та гетьманом Богданом Хмельницьким і Генеральною Радою,

підписаний уповноваженими з обох сторін. І хоч пізніше примушено було гетьмана Брюховецького зректися суверенності України, але це зречення не мало правової сили, бо-ж гетьман не міг зректися того, що належало не йому, а цілому народові. В таких випадках кожен народ має право протестувати й повернути свої давні права». Далі, Орлик аргументує суверенність України посилкою на договори гетьмана Мазепи з Карлом XII та закінчує «Вивід прав» такими пророчими словами: «Коли всіх наведених тут аргументів не досить, то загальний інтерес зобов'язує всі європейські держави визволити Україну з московського ярма і цим обмежити Московську державу, яка незабаром буде змагатись до повалення свободи цілої Європи. Треба сподіватись, що європейські держави зрозуміють загальну небезпеку від такої агресивної держави та переконаються, що загальна безпека й мир в значній мірі залежать од відновлення самостійності України».

Доба Гетьманщини довгий час для українського народу і для передових його борців служила за невичерпане джерело сили, завзятости, патріотизму. І так само, як літописці, письменники й політичні діячі XVI-XVII вв. на доказ державної незалежності України посилались на історичну традицію української державності Київської доби, літописці, історики й політики XVIII й початку XIX в. посилались на традицію козацької доби, не забуваючи при цьому й давнішої доби, а навпаки, зв'язуючи обидві доби в одну неперервану історичну традицію українського народу. Автор знаменитої «Історії Русів» в передмові пояснює: «Історія Малої Росії до времени нашествія татар соединена съ исторіей всея Росіи, или она то и есть единственная исторія Російская», поправляє він далі. В іншому місці автор пише: «Припомнить надобно жадность ихъ (москалів) къ властолюбію и притязаніямъ, по которымъ присваиваютъ себе даже самыя царства, имперіи Греческую и Римскую, похитивъ на тотъ конецъ государственнй гербъ царствъ оныхъ, т. е. орла двуглаваго, по наслѣдству будто бы князю ихъ Владиміру, бывшему зятемъ царю Греческому Константину Мономаху, принадлежащаго, хотя тотъ Владиміръ былъ дѣйствительно (в дійсности) князь Рускій, Кіевскій, а не Московскій» (ст. 135). Про український народ автор пише: «Извѣстно же по исторіямъ, что народъ сей изъ самой отдаленной древности былъ въ землѣ своей самостоятельнымъ и самодержавнымъ, подъ управленіемъ своихъ собственныхъ князей, довольно славныхъ своими дѣяніями и войнами» (с. 135). Так само висловлювались, так само посилались на історичні традиції української державності сучасники й наступники автора «Історії Русів». Для освічених діячів кінця XVIII та першої половини XIX вв. ці традиції були так само близькими, як і попереднім поколінням: вони були тим живим зв'язком, що в'язав думки й переконання літописця Нестора XI в., авторів «Протестації» 1621 р., козацьких літописців, Гр. Полетику, діяча упадку Геть-

манщини, автора «Історії Русів», та Максимовича, Бодянського, Костомарова, Шевченка й багато інших.

Та вже в істориків і письменників другої половини ХІХ в. помітно де-що відмінне. В кінці ХVІІІ і на початку ХІХ вв. до нас надійшли із Заходу впливи романтизму, ідеї про народ, як про носія найвищих цінностей духа й свободи, ідеї соціальної рівності й справедливості. Вони знайшли родючий ґрунт в історичній традиції недавньої доби боротьби козацтва за народні права, свіжій ще в пам'яті народу, овіяній чарами народньої поезії, оспіваній в тисячах народніх дум і пісень. Наші історики починають заглиблюватись в етнографічні досліди, в студії над історичними причинами економічної й соціальної неволі народніх мас. Історичний інтерес починає звертатись на дослідження причин цієї неволі, на історію народніх рухів в минулому. Політичні ідеали й стремління до відбудови власної держави, національно-культурні змагання в минулому потрохи відходять на задній план перед інтересами до проявів революційних стремлінь народніх мас (Д. Дорошенко. Нарис історії України, I, ст. 9). Хоч і ці студії принесли велику користь для української науки, проте мимоволі вони надали історичним дослідом однобічного характеру. Серед української інтелігенції почала ширитись революційна ідеологія, неґативне ставлення до Російської держави, а разом і до держави взагалі, та легковаження державної організації для нації. Революційно-народницький напрям тяг за собою занедбання української національно-державної традиції. Вже М. Драгоманов, сам соціаліст, звернув увагу на шкідливість цих недержавницьких тенденцій, завваживши, що ніхто так не фальшував української історії, як ті історики, що малюють чорними фарбами оборонців української політичної свободи, як Мазепа, Полуботок, Виговський, а при тім мовчать про тих, хто цю свободу нищив: про Петра I та Катерину II (Дорошенко, ст. 12), та що «нікому було привчити українців пишатися своєю славою, своїм царством і панством» (Пропаший час).

А тим часом на залишену й призабуту українцями давню, княжу добу нашої державности, заявила права, як на своє власне добро, Росія. Ці претензії з'явились в кінці ХVІІІ в. Московські історики й філологи утворили науковообразну теорію про спільну добу державности за Київських князів, зв'язали її вигадками московських книжників про династичні права панівної династії Романових та пустили в оборот не тільки в Росії, але й всюди закордоном теорію про «три вѣтви єдинаго русскаго народа»: великоросів, малоросів, білорусів, про початок московської державности за княжої доби, про «возсоединеніе отторгнутой прародительской отчины» р. 1654 за Богдана Хмельницького. Цими теоріями, що їм надано було офіційного, обов'язкового характеру, розбивались цілість історичного процесу українського народу: Москва загарбала собі початкову добу нашої історії, бо про початок своєї московської вчені нічого не знають, і тим штучно

продовжила своє історичне існування та ще й на території, де її ніколи не було. Все це несприятливо відбилось на молодому поколінню українського народу, якому довелося жити, вчитись і діяти під натиском штучно утворених, але обов'язкових теорій. Історична державна традиція Українського Народу потрохи забувалась, рвався зв'язок молодого покоління з поколіннями попередніми, в українські кола мимоволі проникала ота єретична концепція триєдиної Росії, триєдиного народу та етнічної й державної спільності московського народу з Народом Українським.

Тільки аж на порозі ХХ в., на передодні великих подій, проф. Грушевський сміливо виступив з убійчою критикою російських псевдонаукових теорій та пригадав і довів історичну правду. Його статті, а ще більше монументальна «Історія України-Русі», напочатку заборонена в Росії, знов воскресили серед молоді генерації нашої інтелігенції правдиву історичну традицію української державности. Та зусилля Грушевського, його учнів і однодумців прийшли трохи запізно, бо не встигли вони розповсюдитись серед загалу української інтелігенції і мало відомі широким колам народу. Чого боявся Шевченко, те сталося: «Україну злі, лукаві люди приспали і в огні, окрадену, збудили». Збудили Україну, окрадену на історичні традиції її державности, та потягли в огонь революції на боротьбу за «соціалістическое отечество». Тому-то в день воскресення України, р. 1917, не сталося одностайного, рішучого виявлення волі українського народу до державної самостійности. Провідники наші мусіли на якийсь час відкласти рішучий акт, поки національно-державне освідомлення обхопить народні маси. Тому-то не в I-му, а тільки в IV-му Універсалі Центральної Ради було проголошено повну суверенність і самостійність Української Народньої Республіки, а ще через рік — її соборність.

Недооцінюванням ваги й значіння історичної традиції можна пояснити й те, що коли довелось обґрунтовувати право українського народу на самостійне державне існування, то на перше місце виставили Вільсоновий принцип про самовизначення народів, так ніби наш народ вперше виходив на арену державности, а де-хто виводив право України з факту зречення царя Миколи II, повторюючи на лаві російської школи вивчену фальшиву теорію про династичну злуку України з Москвою р. 1654.

Відновлення самостійної Української Держави р. 1918, кров, пролита тисячами й тисячами борців за цю державу в рр. 1918-1921, страждання під большевицькою окупацією, поневір'яння на чужині розкрили очі Українському Народові на історичну правду і з повною силою воскресили в народній душі історичні традиції української державности, надавши їм реального життєвого значіння.

Але боротьба за українську державність і національну цілість предсвжується, як там, на рідній землі, так і тут, закордоном. Доведиться боротись проти московських істориків, що,

загарбавши вже початкову добу нашої державности, хотять тепер відібрати й козацьку добу та пишуть, що Україна за Богдана Хмельницького не була самостійною державою, а що її відібрано від Польщі силою московського війська, причому московський цар став на місце подільського короля, та й годі. Таким чином викреслюють з історії України добу самостійної козацької держави й перетворюють Український Народ в етнографічну масу, яка, ніби-то, ніколи власної держави не мала. Це так пишуть москалі на еміграції, а там, на окупованій Україні та в Москві й Петербурзі (Ленінграді), дано наказ академіям та іншим науковим установам, письменникам і пресі замовчувати, або калічити українську історію, науку, культуру, калічити мову, штучно наближаючи її до московської, взагалі забороняти найменші вияви національної відрубности Українського Народу та по старому затягати на його шиї петлю «общаго отечества».

Отже боротьба продовжується, і тому ми всі мусимо не тільки пам'ятати про славне минуле Українського Народу, але й проголошувати перед своїми й перед чужими, перед цілим світом, що Український Народ—то не якийсь новітній витвір сприятливих обставин, не етнографічна маса, що, згальванізована революційним рухом в Росії, проголосила свою державу, яку втратила, як то твердять наші вороги. Ні, Український Народ — то велика історична, державна Нація, яка тисячу літ тому перша на Сході Європи створила велику соборну національну державу, що протягом століть була могутнім політичним і культурним осередком слов'янського сходу і поважним чинником в Європі. Після того Український Народ ще двічі відновлював свою державність — р. 1648 і р. 1918. Він бореться й буде боротись, аж поки не відновить втретє й назавжди свою суверенну, вільну й самостійну Українську Державу з центром у Києві. Це повинні ми знати, проголошувати й здійснювати, всі одноставно й однодумно, без різниці політичних переконань, бо в цьому не має й не може бути різниці між українцями.

Запам'ятаймо назавжди заклик шляхтича Бобровича: «Аще забуду Тебе, Єрусалиме, Ненько моя, мила Отчизно, бідна Україно, забвенна буди правця моя!»

 Яковлів

СОЮЗНИЙ БЮДЖЕТ І НАЦІОНАЛЬНА ОПОЗИЦІЯ

На III сесії ЦИК'у VII скликання прийнято бюджет ССРС на 1937 рік. Прийняття бюджету перетворилось, розуміється, в демонстрацію «фінансової і господарської могутности країни совітів, непереможної безздатности її армії, добробуту її громадян» і т. д. Про дефіцит в «соціалістичній державі» не могло

бути й мови, прибутки як цілого совітського союзу, так і кожної з союзних республік поважно перевищують, звичайно, видатки; всі фінансові плани виконано й перевиконано. Бюджет на поточний рік перевищує значно бюджет минулого року. Особливо збільшено бюджет комісаріату «державної оборони». З цієї нагоди бюджетовий референт, п. Гринько, уважав потрібним зазначити: «Цифри, оголошені з трибуни великого кремлівського палацу, будуть зрозумілі й близькі нашим приятелям закордоном».

Але для тих, хто до приятелів п. Гринька та його уряду не належать, цифри ці, властиво, не дуже-то зрозумілі. Хоч совітська преса й хвалиться, що рубель є найтвердішою в світі валютою, але в дійсності хитання та занепад його в останнім часі остільки поважні, що об'єктивна оцінка совітського бюджету, як покажчика розвитку господарських відносин в СРСР, властиво цілком неможлива. Невиключено навіть, що де-які збільшення видатків по окремих ресортах на папері в дійсності є зменшенням їх з огляду на зменшення купівель вартости рубля.

Не підлягає лише сумніву, що військовий бюджет справді поважно збільшено, і то більше, ніж на 6 мільярдів рублів. Молоху московського мілітаризму служить не лише комісаріат «оборони», а й тяжкий промисел, і шляхи сполучення, і хліборобство, і ціле господарське життя нещасливої країни, не кажучи про «евіту», охорону здоров'я і т. д. Цим з'ясовується в значній мірі й те, чому при блискучім зовнішнім вигляді совітського бюджету, при перевиконанні всіх господарських планів, населення — виголоджене і виморожене — визискується тірше, ніж мурини в колоніях.

Але видатки на армію, очевидно, ще далеко не досягли своєї найвищої міри. Той-же самий Гринько заявив у своїй промові: «Наркомату оборони буде призначено 20.102,2 мільйонів руб. замість 14.900 міль. Це збільшення затрат на червону армію злучено як ра із збільшенням контингентів, проведеним минулого року, так і з дальшим її озброєнням... Зріст промислу та сільськогосподарства, визначений на 1937 р., дозволив значно збільшити і непорушні резерви військового постачання в усіх його галузях, а це злучено як з великими витратами на оплату самих резервів, так і на будову складів та організацію переховання». Отже, на випадок можливих розрухів та збільшення опору населення в разі війни, армія має бути незалежною від можливої катастрофи совітської господарки. Для цього було переведено нелюдські ревізії минулої осені по Україні, що примушують тепер голодати населення. Як вони московську армію дійсно забезпечать, — покаже може близька будуччина.

Цілий бюджет, а спеціально бюджет наркомату оборони, прийнято, розуміється, одноголосно як в союзнім совіті, так і в совіті національностей. Причём було виголошено немало грізних і бундючних промов на адресу «фашистів». Де-які з них досить характеристичні, як, наприклад, промова заступника голови

СНР УССР, п. Шелехеса, який, між иншим, сказав: «В останнім часі зростає воєнна активність фашистських держав, ворожих нашому Союзові, які склали блок ніби для боротьби проти комунізму, а в дійсності для боротьби проти ССРСР. В планах фашистських державах призначено особливе місце Україні, яку хочуть відокремити від ССРСР. У зв'язку з цим ми спеціально ухвалюємо в бюджеті зріст асигновань для наркомату оборони».

Подібну заяву зробив і представник совітської Білоруси, Довнар, заявляючи: «Ми присвячуємо багато уваги збільшенню здібности до оборони. Нема такого заводу, фабрики чи совхозу, де не провадили б оборонних робіт».

Просто з шкіри лізли й представники інших союзних та автономних республік, лаючи «фашистів» та проголошуючи свою готовість боронити «соціалістичну батьківщину». Оскільки щірі були їх вияви «совітського патріотизму» показує, між иншим, незвичайно характеристична боротьба між московським центром та поневоленими країнами на терені господарства, зокрема фінансів. Про неї казав член комісії совітської контролі Вайнбаум: «Не всі совітські органи зробили потрібні висновки з постанов совнаркому ССРСР про порушення державно-фінансової дисципліни в Харьківській області. Комісія совітської контролі виявила, наприклад, в першій половині 1936 р. у Вірменській та Азербейджанській республіці шерэг порушень фінансової дисципліни. Робилося там видатки на позапланове капітальне будівництво, дозволялося всякі протизаконні дотації...» Займався цєю справою докладно й наркомфін України Рекіс. Голова ЦИК'у Казахської ССР, Кулумбетов, казав: «Треба пам'ятать, що порушення бюджетової дисципліни є порушенням нашої політики. Ми мусимо ще раз перевірити, чи не лишилось ще десь бандитів з троцькістсько-зінов'ївської тічки, місцевих націоналістів, ворогів народу...» Сам Гринько гірко скаржитьсь, що хибних фінансових справоздань по місцевих організаціях було від 75 до 90 відсотків і в Азовсько-Черноморськім краю, і на Чернигівщині, і на Вороніжщині, і по інших краях — всюду бракує в справозданнях тисяч центнерів збіжжя, великої кількості паші та грошєвих прибутків. Перевірено бюджети Казахстану, Білоруси, Узбекистану, Туркменістану, Таджикистану і. т. д. Результати цих ревізій показали незадовільний стан бюджетової дисципліни та численні випадки поважних порушень совітських фінансових законів виконками та наркомами союзних республік».

Наслідком цього Гринько загрозив, що вже в першій половині цього року буде перероблено, згідно з новою сталінською конституцією, дотеперішні постанови відносно республіканських та місєвих бюджетів, беручи під увагу поширення обсягу господарського кермування союзних республік. Тут Гринько рішучо виступив проти спроб Рекіса та Любченка оборонити українські фінанси від надмірного визиску московським центром на терені совхозної господарки. Гринько казав: «Товариш Рекіс питає,

чи передадуть республіці совхози чистенькими, себ-то після попереднього покриття всіх втрат, які мають де-які совхози? Це поставлення питання хибне. За совхози, скажім, на терені Української республіки, відповідає не тільки союзний наркомат совхозів, а й українські організації. Неслушно ставить тов. Рекіс справу, щоб передати совхози республіці з активом, а пасив полишити Союзові». Любченко вставляє: «Але актив і пасив треба знати». Гринько знову: «Звичайно, треба знати, але я боюсь, що в де-яких місцях на Україні та в РСФСР є стремління актив полишити республіці, а пасив передати союзові...» Далі Гринько скаржитья гірко, що де-які крайкоми вимагають від центрального уряду фінансову поміч в найгарячішу пору, перед засівом та жнивими, загрожуючи зірвати кампанію.

Отже, поруч з виявами найпалкішого совітського «патриотизму» та готовости до боротьби проти «фашистів», виявляються, навіть на з'їздах центральних совітських установ, стремління самих офіційних більшовицьких органів окремих совітських республік боронитися всіми засобами, правдами й неправдами, проти безмірного визиску московського центру. Ці прояви опозиції окремих совітських республік треба цінувати тим вище, що вони мають місце в атмосфері жорстокого урядового терору, який не минає й самих високих більшовицьких достойників.

Подібні-ж демонстрації «сепаратизму» мали місце й при обговоренні проєкту конституції РСФСР на XVII всеросійськiм з'їзді совітів. Наприклад, голова ЦИК'у Татарської АССР, Байчурин, заявив: «Ми ставимо перед урядом РСФСР питання про утворення наркоматів харчевого та легкого промислу і збіжевоскотарських совхозів... РСФСР є багатонаціональною державою, а в розділах I. та II. проєкту ані одним словом не підкреслено права окремих національностей, що замешкують РСФСР, витворити своє державне буття на основі совітської автономії...» Отже Татарська автономна республіка жадає собі фактично прав союзнаї республіки. Голова совнаркому Калмицької АССР зажадав тако-ж збільшення числа районів та поширення бюджетових прав республіки та районів.

Московська демагогія та конституційна комедія викликає вже серед поневолених націй зовсім не ті наслідки, яких чекали московські совітські можновладці. На московську комедію відповідають «представники республік» вже не самими лише комедіями совітського патріотизму та віропідданства. І чим тяжче буде становище московського уряду, тим рішучіша буде, очевидно, боротьба поневолених націй проти нього.

М. Данько

МЕМОРІЯЛ ЛІГИ «ПРОМЕТЕЙ» ДО ЛІГИ НАЦІЙ

Представник Ліги Поневолених Москвою Народів «Прометей» склав на руки секретаря Ліги Націй у Женеві меморіал наступного змісту.

На черзі дня цієї Ради Ліги Націй знаходиться тако-ж і іспанське питання, яке загрожує спокоєві Європи.

Широко удокументований фотографічний матеріал стверджує з цілою певністю, що ССРСР, висилаючи до Іспанії своїх старшин і вояків, літаки, танки, кулемети і муніцію, виступив на терені Іспанії, як воююча сторона.

Ліга поневолених Москвою народів (Азербейджан, Дон, Грузія, Ідель-Урал, Інгрія, Карелія, Комі, Крим, Кубань, Північний Кавказ, Туркестан і Україна) вважає за свій обов'язок звернутись до Ради Ліги Націй з проханням не дивитися на війну в Іспанії тільки формально, але проаналізувати ті історичні факти, які попередили збройний виступ комуністичної Москви в Іспанії, згідно з її ідеєю світової революції.

Історична аналіза подій в Іспанії, де два довгі роки без перерви працювали агенти Комінтерну, виясняє з цілою певністю, що джерела війни в Іспанії безумовно треба шукати в неполагодженім питанні Сходу Європи. Суть цього питання — це поневолення і збройна окупація комуністичною Москвою наших народів та їх територій.

На це справжнє, суттєве джерело іспанських подій маємо честь звернути увагу Вашої Ексцеленції і пригадати Раді Ліги Націй страшливу долю наших народів під ярмом комуністичної Москви.

А саме: зараз таки після повстання Ліги Націй наші народи були перші, що, скориставши з права самоозначення та проголосивши незалежність своїх держав, гаряче привітали прокламацію пакту Ліги Націй про панування у міжнародніх відносинах права замість насильства. Наші народи були тако-ж перші, що повірили в гасло Ліги Націй про загальне розбробнення і перші, що намагалися ці ідеали здійснити.

У пакт Ліги Націй, у гасла розбробнення, справедливості і миру не повірила тогочасна комуністична Москва, висміюючи Лігу Націй, як останню фортецію реакції і буржуазії, що вже ось-ось має скапітулювати перед переможною світовою революцією, очолоною Москвою.

Першими жертвами в цій боротьбі Москви проти Ліги Націй були наші народи. Незалежно від виразного визнання комуністичною Москвою Держав—Української, Грузинської, Азербей-

джанської, Північного Кавказу і т. д., Москва напала на ці держави без оголошення війни. Документи тих подій на Сході, що ними Москва проголосила збройну війну Лізі Націй, знаходяться в Секретаріаті Ліги.

Не дивлючись на заклики до Ліги Націй у справі оборони перед комуністичним насильством, не дивлючись на заклики до суспільної думки і до сумління європейських народів, — наші народи не дістали ніякої допомоги.

Ця пасивність уможливила комуністичній Москві провести збройну окупацію наших народів і їх територій і дала їй економічну підставу для реалізації своїх змагань до світової революції. А саме: з України рабує Москва вугіль, хліб і цукор, з Кавказу нафту і манган, з Карелії ліс, з Туркестану бавовну, а на багатствах Ідель-Уралу розбудовує цілу свою військову промисловість.

Таким чином, рабуючи і використовуючи чужі природні багатства, комуністична Москва вже 17 років непокоїть цілий світ своєю комуністичною пропагандою і не дозволяє йому прийти до рівноваги та спокою.

Іспанські події — це тільки остання ланка у ланцюзі безперервної діяльності Москви, що змагає до світової комуністичної революції.

Беручи це все на увагу, заявляємо урочисто, що коріння іспанських подій треба шукати в поневоленні наших народів і що, коли Ліга Націй не розв'яже питання Сходу Європи, то найближчими жертвами Москви будуть Балтійські держави, що про них згадував А. Жданов, секретар ЦК ВКП (б) на VIII з'їзді совітів 29. XI. 1936 року.

Ліга «Прометей» урочисто заявляє, що існує тільки одна дорога до замирення світу й Європи, а саме — негайне поставлення на чергу дня Надзвичайних Зборів Ліги Націй справи поневолення Москвою народів і розв'язання цієї справи згідно з засадами справедливості та духом пакту. Ліга Націй може покликатись на дуже цінну заяву представника СРСР Літвінова - Валаха на XIV сесії Ліги Націй, коли він підчас дискусії над плебісцитом у Саарі заявив: «З великою приємністю можемо ствердити сьогодні успіх застосування права народів до самовизначення, що є одною з підставових засад міжнародної політики мого уряду». Отже Ліга Націй має повне право, а в інтересі миру навіть обов'язок, вимагати від уряду СРСР, який тепер є членом Ліги Націй, застосувати цю підставову засаду до наших народів і, по евакуації своїх військових сил з наших територій, уможливити там міжнародним військовим силам під проводом Ліги Націй провести організацію плебісциту на взірць плебісциту в Саарі.

Женева, 20 січня 1936 р.

«МІЖНАРОДНЕ СТАНОВИЩЕ І СОВІТЬСЬКА РОСІЯ»

На таку тему голова еміграційного російського народне-демократичного об'єднання П. Мілюков зробив доповідь у Парижі 27 січня с. р.

Огляд міжнародного становища, зроблений в короткій, але образній формі, лише пригадав, розуміється, відомий стан річей, що утворився в Європі за останній час. Тому на цьому зупинятися не будемо. З другої-ж частини докладу, що торкалася «совітської Росії», де-які місця його заслуговують на спеціальну увагу.

Совітський союз для докладчика — це передусім «Росія». І тому й підхід до становища в совітському союзі у П. Мілюкова був цілком з погляду «єдиної і неділимої». Нічого про національні рухи в совітському союзі. Нічого про питання, яке сьогодні облітає сторінки чужинецької преси — питання відродження Української Держави. Коли мова йде про Німеччину у зв'язку з «процесом троцькістів» у Москві, який тільки що скінчився, то падають лише такі твердження, як «Гітлер хоче забрати Україну» або «Троцький хотів Україну Гітлерові віддати». Згадка про можливість одділення України од Росії зустрічається аудиторією з помітним хвилюванням, і лунають викрики: «Какъ, и Украину отдать?» Більше всіх чомусь хвилювалися при цій згадці якісь молоді жиди, що навіть зривалися з місць із гарячими зауваженнями.

Розбираючи внутрішнє становище совітів, П. Мілюков твердить, що теперішня московська влада, на його погляд, має і плюси, і мінуси для «Росії». Таких плюсів і мінусів є по шість.

Шість «плюсів» для Росії від совітської влади: 1) індустріялізовано країну, збудовано багато фабрик, хоч і при допомозі чужих спеціалістів; 2) Значно збільшено розробку земних надр; 3) Організовано розробку лісів і піднято господарче життя на перед тим пустинних місцях, де побудовано навіть великі нові міста; 4) створено велику військову силу, яка захищає не лише теперішню владу, але й територію совітської Росії; 5) Найтяжчі роки кінця третьої п'ятиліткі вже минули й помітно де-яке поліпшення умов життя навіть нижчих верств населення; 6) ССРСР введено на рівноправних началах до міжнародного обігу.

Шість «мінусів»: 1) Більша частина населення в рабстві; 2) Плоди праці населення відбираються державою; 3) Загинула маса людей на непосильних работах, які проводять большевики при дуже тяжких умовах праці; 4) Господарство організовано, як державний капіталізм, при чому сільське господарство має іноді зовсім плантаторські форми; 5) Всі позбавлені свободи; 6) Влада тримається на насильстві; і при тому — правному. Заслуговує на відмічення ще думка П. Мілюкова що-до

тих ревіляцій, які було зроблено на останньому процесі троцкістів у Москві. П. Мілюков гадає, що оголошена кореспонденція троцкістів що-до планів «відступлення України Німеччині та Примор'я на Далекому Сході — Японії», дійсно мала місце, а не являється плодом творчості ГПУ. П. Мілюков гадає, що підсудних у згаданому процесі треба розглядати скоріше не як «зрадників» совітського союзу, а як державних мужів, що ціною, — правда, великих, — уступок хотіли зберегти СРСР.

На закінчення свого докладу П. Мілюков висловив припущення, що дуже можливо, що Сталін, після розправи із своїми противниками - троцкістами, — як це уже було не раз із ним в інших справах, — перейме до виконання їх програм. Допустити цю думку можна, ніби, ще й тому, що Літвінов останнім часом усуюється од справ і на чолі закордонної совітської політики, певно, скоро стане хтось інший.

Таке заключення докладчика було для аудиторії, що складалася у своїй масі з росіян, дуже не до смаку, і вона голосно реагувала на перспективу відділення України од Росії, але з таким виглядом, як би довідалась уперше про щось дуже несподіване і цілком несотворенне.

С. Н.

УКРАЇНЬКА НАУКОВА АСОЦІАЦІЯ (УНА)

Завдяки систематичній і щедрій підтримці уряду ЧСР українській національно-культурній праці, в Празі зібралися поважні та численні сили як наукові, так і загально культурно-освітні. Всі вони зосереджувалися коло існуючих там українських високих шкіл та різних наукових та культурних товариств, які, в часи розвитку протекційної діяльності чесько-словацької влади, користувалися надзвичайно сприятливими умовами для своєї праці. Але навіть тоді їм бракувало так необхідного у всякій культурній праці об'єднання та координування своїх сил. З того-ж часу, коли почалися скорочення допомогової акції, а потім і ліквідація високих шкіл (Педагогічного Інституту, Подєбрадської Академії) потреба такого об'єднання стала ще на-явнішою та невідкладною.

З цією метою, з ініціативи професури Подєбрадської Академії та Педагогічного Інституту, утворилося в Празі спеціальне наукове товариство під назвою «Українська Наукова Асоціація». Свою чинність воно розпочало в 1932 році на підставі затвердженого статуту і тепер вступає в п'ятий рік свого існування. Діяльність Наукової Асоціації припадає на роки, коли допомогову акцію було значно зкорочено, коли на ніякі субсидії з боку місцевої влади сподіватися не було вже можливо, а тому вона могла

розраховувати лише на свої власні сили та на підтримку українського громадянства.

Українська Наукова Асоціація провадила свою працю в складі 4 відділів: 1) відділу гуманітарних наук, 2) природничих та математичних, 3) права і суспільних наук і 4) відділу економічно-технічного. На всіх цих відділах систематично, протягом кожного року відбувалися наукові засідання з зачитанням та обговоренням на них докладів членів Асоціації. За час існування Асоціації засідань відбулося: (*)

Відділи:	Гуманітарний	Природничий	Суспільний	Економічний	Всього
1933 р.	6	3	2	3	14
1934 р.	6	3	3	5	17
1935 р.	6	2	4	4	16
Всього	18	8	9	12	47

На цих засіданнях, і при допомозі викладів, Асоціація дала можливість своїм членам взаємно знайомитися з їх науковими дослідженнями, реєструвати їх та піддавати товариській критиці.

Другою галузю діяльності Асоціації було намічено систематичні публікації у виді «Наукової Хроніки». Тут мали б міститися: а) справоздання про діяльність Асоціації та друкуватися доклади, що були ухвалені для друку; б) подаватися відомості взагалі про працю українських вчених та реферати їхніх студій; в) друкуватися рецензії на наукові праці українських учених, а тако-ж учених інших національностей, але які присвячені Україні. За час існування Асоціації видано лише два зшитки такої «хроніки», і то через обмеженість коштів, у них подано лише справоздання Асоціації, а іншим розділам — не знайшлося місця.

Так само з причини браку матеріяльних засобів Асоціації не пощастило ще закінчити розпочату працю підготовки матеріялів для «Словника українських учених». По думці Асоціації цей Словник мав би підвести підсумки того, що дала Українська Нація для розвитку науки взагалі.

За перші роки існування Асоціації нею витрачено 9.421 к.ч. 30 г., пересічно по 3.140 к. ч. на рік. Прибутки склалися з членських внесків і пожертв окремих осіб та ширших кол громадянства. Серед видатків найбільша частина їх припадала на помешкання, друки, поштові та канцелярійні потреби.

На чолі Асоціації стоїть управа в складі: голова — проф. К. Мацієвич, заступн. голови — проф. А. Яковлів, секретарь — проф. Л. Грабина, та членів управи, голів відділів, — суспільного проф. М. Славінський, економічного проф. В. Іванис, природничого проф. С. Комарецький.

М.

*) Дані подано за відомостями останнього справоздання «УНА», що вийшов у Празі на кінці 1936 р.

Занесла мене доля на еміграції таки на рідну землю. Оселився я на Волині.

Маючи радіо-апарат, я більше всього слухаю Київ і Варшаву. Варшавська станція мені завжди дає багато новинок із життя тієї держави, в якій я зараз опинився, а Київ все тягне й чарує мене милими звуками рідної мови, якою київська совітська радіо-станція розсилає де-які свої надання. Велика то притягуюча сила — рідна мова!

Правда, з Києва, хоч і рідною мовою, але з дня в день посилаються побажання «успіхів соціалістичному будівництву», оголошується про «знищення куркуля, як класи» то-що, але все-ж я завжди слухаю український голос у голоснику мого апарату.

Все, що висилається з київської радіостанції, розраховано на большевицьку пропаганду і приспання українського народу. Без кінця вихвалювання «наймудрішого» «Йосипа Вісаріоновича» (Сталіна) і навіть його намісника у Києві — Постишева. Повідомлення про ялинку для дітей, і то розраховано на пропаганду — большевицьку і москoвськy.

Київське радіо до українських дітей звертається чисто-українським словом «ребята». І далі якась, як говориться, у к р а ї н с ь к а дитина, з прізвиськом шось вроді Штайнкопфа, оповідає про програм свята ялинки в одній київській школі. Ясно, що це робиться з метою накинати такий програм українським провінційним школам. А програм той, як хлоп'я повідомляє, в його київській школі, в Українській совітській державі, складається «з читання уступів ліпших творів Пушкіна, Лермонтова, Максима Горького» й т. д.

Після ухвалення нової конституції Київ здорово звернув на московський лад. Більше все московська мова, а про концерти вже нема що говорити. От програм концерту одного вечера в радіо столиці совітської України: «Мой костеръ въ туманѣ свѣтитъ», арія із опери «Пиковая Дама» й навіть «Ванька Маньку полюбилъ».

За цілий минулий грудень місяць я ні разу не чув шось про Шевченка в київському радіо. Але-ж ще так недавно Шевченко був у большевиків правдивим комуністом. Мабудь і Шевченко попав тепер у «троцькістизінов'івці».

А між тим навіть жидівських якихось промов у київському радіо ніколи не бракує.

Українське завжди буває. Але все дадуть до зрозуміння, щоб не «азнавалися». Що то тільки так, між иншим. От якась свято, музика, танці. Кінчається все гопаком. Так добре грають, так мило українському серцеві слухати добру музику гопака. Але раптом музика міняє ритм, і ось гопак обернувся в «камаринскую», чим все нарешті й кінчається.

Про таку радіо-станцію, як у Дніпропетровську (Катеринослав), то й казати вже нічого — просто все по-московськи передають.

І от у масі все не своє. Чужа мова, і тако-ж чужий дух у розголосі українською мовою — панують на радіових хвилях, що летять із України, придуженої московськими совітами.

Але все-ж слухаю ті надання з Києва українською мовою. Слухаю українську мову. Рідною мовою я слухаю всяку совітську нісенітницю і пропаганду, і що-вечера я включаю мій апарат «на Київ».

На мене, політичного емігранта, та совітська пропаганда, хоч і по-українськи роблена, не ділає. Але дуже можливо, що місцеве українське населення на Волині може багатьом совітським пропагандовим трюкам врити.

Коли немає в радіо доброго надання українською мовою, слухають українці і совітську пропаганду. Слухають, властиво, свою рідну мову. Але з часом, коли якісь пропагандивні твердження повторюються боль-

шевиками постійно, може, в якійсь українській голові вони і залишаться, як непреложна істина.

Необхідно думати, як боротися з таким явищем.

* * *

Прийшов день 22 січня. Свято української державности. Що, думаю, почую цього великого дня?

Беру Варшаву. Поляки святкують як раз день початку повстання 1863 року. Беру Київ. Виявляється, що цього дня большевики святкують річницю смерті Леніна. Передаються траурні засідання, промови. А потім концерт. Зпочатку щось про те, як «на широких полях України з ворогом бився безстрашний начдів». А потім — «Ой, на гору козак воду носить...» Козак там, батче, не для шаблі і не для рушниці, а для того, щоб «воду носити» (певно, чужим). Потім згадка про «Олександра Сергієвича» (Пушкіна), і то аж у трьох номерах. А ще далі — «боєва пісня іспанського прелестаріату».

Цікаво одмитити характер концерту в день смерті Леніна. Колись, 6-7 літ тому, коли ще, кінчаючи якусь там п'ятилітку, большевики, переганяючи Європу й Америку, минали саме Абісінію, цього дня я чував у совітському радіо в концерті на пошану Леніна «Стеньку Разина», «Сижу я в темницю», «Судьба играеть человѣкомъ». Цього року грали вже Бетховена, Мендельсона, Баха, Чайковського.

Може скоро й «Боже, царя храни» заграють?

Д. Л.

З П Р Е С И

Всі головні органи швейцарської преси вмістили повідомлення про подання 22 січня с. р. в Женеві прем'єр-міністром уряду УНР В. Прокоповичем ноти уряду до голови Ради Ліги Націй.

«Journal de Genève» з 24 січня вмістив статтю під заголовком «Україна підтверджує свою волю до незалежности». В тій статті, крім повідомлення про подання української ноти, переповідається тако-ж її зміст.

Подібну статтю вмістила 25 січня й «La Gazette», що виходить у Лозані.

Женевська газета «La Suisse» в числі з 25 січня в рубриці «В Лізі Націй» тако-ж повідомила про те, що голова українського уряду склав у Лізі Націй ноту з жаданням одділення України од совітського союзу. Замітку цю подано під заголовком «Україна проти ССРСР». Звістку про ноту подала Швейцарська Телеграфна агенція.

* * *

Римська газета «Giornale v'Italia» в числі своєму з 24 січня с.р. в замітці власного кореспондента з Женеви вмістила, під титулом

«L'Ucraina contro Mosca», замітку про подання урядом УНР відомої ноти голові Ради Ліги Націй.

В замітці цій говориться тако-ж про проголошення Україною незалежності 22 січня 1918 року, про brutальне потім заатакован-ня України совітською Москвою, наступ якої Україна витримувала протягом чотирьох літ, про окупацію України московською совітською армією і встановлення совітського режиму, що приніс із собою Україні кривавий терор і господарчу руїну.

Агенція Стефані передала вістку про ноту телеграфічно.

* * *

«Journal de Genève» з 29 січня с. р. в статті під заголовком «Пригноблені Москвою народи заявляють про руйнуючу діяльність совітського уряду» пише про подання Лігою «Прометей»,— що об'єднує пригноблені совітською Росією народи,— до Ліги Націй меморіялу, зміст якого ми наводимо на іншому місці в цьому-ж числі «Тризуба» (стор. 17-18).

* * * ■

Велика німецька газета «Voelkischer Beobachter», що являється офіціозом у Берліні, в числі своєму з 22 січня с. р., у відділі «Німецька закордонна політика й світ» вмістила довгу статтю з приводу 19-ої річниці свята незалежності України під заголовком «День української незалежності».

З огляду на великий інтерес цієї статті, що показує ґрунтовну поінформованість німецької головної газети в українській справі, вміщуємо статтю повністю:

«22 січня влаштовано в Парижі, Празі, Лондоні та інших європейських столицях урочисті свята з нагоди 19-ої річниці проголошення незалежності України. На чолі цієї акції стоять українські військові товариства, що мають свою централю в Парижі. Як відомо, діяльність цих товариств зкерована на звільнення Великої України з-під червоного ярма, не втягаючи в це поки-що розв'язання української національної проблеми в інших східноєвропейських державах. Наступником першого державного вождя України Петлюри являється в цих колах президент Андрій Лівіцький, що має свій постійний осідок у Швейцарії. ■

«Після розвалу царської Росії в 1917 році повстали дві, в основі протилежні, течії. З одного боку, з революції зродився російський нігілізм, який прийняв пізніше форму лєнінського більшовизму, що негує всякий моральний і духовий авторитет. З другого боку, конструктивна боротьба в напрямку звільнення сорокамільйонного Українського Народу, до якої прилучилися й всі інші поневолені народи буйшої царської Росії.

«Дев'ятнадцять літ тому, 22 січня 1918 року, український парламент, так звана Українська Центральна Рада, проголосила Універсал про державну незалежність України. Цей державний акт

попередила урочиста заява всіх українських послів, законно вибраних свого часу до всеросійських установчих зборів. В цій заяві послі, вибрані на підставі загального, прямого й тайного голосування, як представники України, склали декларацію, що, згідно з волею українського народу, вони прямують до створення самостійної Української Держави, і тому не візьмуть участі в нарадах всеросійських установчих зборів, які відбувалися тоді в Петрограді. В цих двох документах український народ через своїх легальних представників виявив свою рішучу волю пірвати всякі зв'язки з російським народом.

«Большевицький уряд Леніна завжди висував гасло «самоозначення народів, включно до відділення від Росії» і формально навіть визнав самостійність України. Але дуже скоро злякався він можливості втратити багатий український ринок і українські джерела сировини та оголосив Україні війну, влаштуючи одночасно на Україні підпольну комуністичну роботу і комуністичні переворот. Ніхто інший, як сучасний генеральний консул у Барселоні Антонов, був большевиками призначений командиром совітської армії проти України. Щоб удавати з себе українця, він, за порадою самого Леніна, прибрав собі ще інше прізвище — Овсієнко. Так пояснюється подвійне прізвище цього большевицького дипломата, що зветься Антонов—Овсієнко.

«Що большевизм на Україні являється тільки імпортованим і що він опирається тільки на багнеті большевицької армії, цього не можуть заперечити навіть і большевицькі володарі. 15 цього місяця голова центрального виконавчого комітету совітської України Петровський, висилаючи з нагоди відкриття в Москві 17-го з'їзду совітів ССРСР привітальну телеграму Катілінінові, склав російському урядові подяку за те, що в революційні роки була на Україну вислана московська червона армія, яка встановила на Україні совітський режим.

«Не зважаючи на трудні умовини, в яких знаходилась молода Українська Держава в перших місяцях свого існування, з початком 1918 року визнали її *de jure* в Бересті Литовському Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія і Туреччина. А перед тим Українська Держава була вже визнана *de facto* Францією, Англією та Італією. В 1918 році нарешті визнала Українську Державу і Польща. Таким чином, Україна вже в першому році її самостійності була визнана більшістю європейських держав. Останнім послом України в Берліні був теперішній професор Варшавського університету д-р Роман Смаль-Стоцький, який від імени свого уряду поклав чимало праці для культурного зближення німецької та української націй.

«Боротьба за незалежність України продовжується і на терені совітського союзу. Після військової окупації України, яку большевиками закінчено було 1921 року, настає безперервна партизанська війна проти російського ярма, яка в де-яких частинах України продовжується і до сьогоднішнього дня і завдає московським володарям чимало клопоту. Навіть серед комуністичної партії України повстала національна опозиційна течія, зкерована проти московської гегемонії і експлоатації України Москвою. Два роки тому була велика сенсація, коли в Харькові було розкрито тайну організацію, до якої належав комісар Скрипник. Скрипник одмовився після свого арештування скласти зізнання покути і повінчив з собою. Боротьба за національне відродження України обіймає всі верстви населення, в першу чергу мільйони українського селянства, що, через сталінську колективізацію, втратило право власності на свою землю».

Чи не вперше після війни знаходимо в німецькій пресі такого роду статтю. Вміщення-ж її в органі, що відбиває в собі думки і настрої провідних кол Німеччини, справило на всіх українців вражіння об'єктивністю і розумінням сути української справи, чим не можуть похвалитися багато столичних органів преси в Європі.

* * *

Подібну статтю того-ж дня вмістив і другий берлінський щоденник «Der Angriff» у рубриці «Біжуча політика» під багатомовним заголовком — «Україна мусить бути вільною».

Після зазначення, що від 1921 року повстанський рух в ріжних частинах України не вгає й досі, стаття в цій газеті кінчається так :

«У скорому часі про значіння цього руху ми почуємо більше: більше, ніж то подобалось би Кремлеві...»

Згадані статті в німецькій пресі треба вважати виявом уваги з боку Німеччини до нашої визвольної боротьби та ідеї відродження української державности. А крім того, ті статті показують, що в Німеччині належно зрозуміли ідею концепції УНР.

* * *

Поява зазначених вище статей у поважних органах німецької преси українською пресою була зустрінута із великим задоволенням.

От що, наприклад, з приводу тих статей пише львівське «Діло» :

«Хоч у тій статті нема ніяких політичних заяв ані висновків, проте сам факт її появи на видному місці у двох найповажніших і неначе офіційних берлінських щоденниках є вже політичною подією. Так само зміст і весь тон статті не залишає ніякого сумніву що-до політичних тенденцій її поміщення, і колиб цією тенденцією було ніщо більше, як лише дати вислів своїй куртуазії у дні, коли весь український нарід по-за кордонами ССРСР, зокрема наддніпрянська еміграція, святкує роковини проголошення самостійности Української Держави, то й тоді це свідчить про засадничо прихильні настрої III Німеччини до ідеї розподілу сов. союзу. Знаменною річчю є те, що зреферована стаття бере під увагу саме концепцію УНР: видно, що інші еміграційні групи, які бувало впевняли про свої добрі зв'язки з німецькими колами, — у тих німецьких політичних колах поваги не мають. Дуже цінною є увага автора статті про колоніяльний визиск України Московщиною: вона перечить поголоскам про колоніяльні заміри Німеччини супроти України».

* * *

Останні політичні події в Європі дали привід віденській газеті «Neues Wiener Journal», в числі з 2 лютого с. р., до вміщення

статті свого паризького кореспондента під заголовком, що сам собою дуже багато говорить: «Співпраця з большевицькою Росією неможлива». Підзаголовок цієї статті, як на автора її француза, — Ернеста Дюрана, — просто сенсаційний: «Коллективний мир вимагає предусім колективного відвороту від Москви».

Даємо місце цій річезво й логично написаній статті:

«Крім локальних дрібних спорів, що сьогодні виникають, а завтра сходять з порядку денного, розділюють європейські держави передусім дві принципові засади, що некорисно впливають на розв'язання всіх інших проблем. Ті два принципи — це неоднакове розуміння колективної безпеки і співпраці з совітською Росією. Ці два питання стоять в певному зв'язку, бо виключення совітської Росії з обсягу європейської політики в значній мірі злагодило б гарячі пристрасті навколо питання колективної безпеки. Хоч обмін промов між французькими, англійськими та німецькими державними мужами де-які моменти вияснив, все-ж в тих двох головних засадах не можна було знайти наближення в європейській дискусії. Коли Іден і Блюм уважають колективність за необхідну для мирного впорядкування Європи, то Гітлер цим питанням зовсім не займається. З другого боку, недільна промова французького міністра закордонних справ Дельбоса свідчить про те, що Франція не хоче відійти від її дотеперішньої співпраці з совітською Росією. Таким чином, розходження між урядами залишилося.

«У зв'язку з цим треба одначе підкреслити, що у Франції і Англії немає однакового розуміння принципу колективної безпеки і співпраці з совітською Росією. Особливо у Франції широкі кола занепокоєні курсом заграничної політики уряду тому, що вони уважають совітські впливи занадто небезпечними для Європи і внаслідок того відмовляють слушності Літвіновській формулі про «неділний мир». Німецькі вимоги про видалення Росії з європейської політики, підтримані Італією, не так може пристрастно, але не менше послідовно знаходять, очевидно, і у Франції певний відгук.

«Ще й сьогодні по школах учать, що кордони Європи кінчаються на Уралі. Але хто мав коли-небудь нагоду побувати в совітській Росії, мусить признати, що ця шкільна мудрість, яка від 1700 до 1917 року мала своє оправдання, сьогодні являється під оглядом політичним і культурним — нонсенсом.

«За лінією Пайлус-Каменець Подільський, odkривається зовсім інший світ, який у всіх життєвих проявах різко відрізняється від європейського. Державна форма, господарчий устрій, духове життя, а передусім мораль — цілком інші.

«Яка прирва між Європою і совітською Росією, — докладно показали останні московські процеси. Чи в Європі країна, за винятком, може, зараженої большевизмом частини Іспанії, де пристрасті могли б вилитися в таку звірську ненависть, яку проявила цими днями публічна опінія совітської Росії.

«В цьому зкривленому від звірської злоби обличчі проявляється справжній вигляд совітської Росії, а не в тому іншому обличчі Януса, що в Женеві і при дипломатичних розмовах так солодко співає про неділимий мир. Ненависть большевицька, зкерована проти Європи, не може створити діла європейського миру. Це протиріччя суті большевизму, і історія післявоєнної Європи наяв-

по доказує, що навіть дружні пакти із совітською Росією не могли зменшити її злобну волю, направлену на запалення всесвітньої революції. У французьких фабриках, у французькій армії, в колоніях — большевизм працює тими самими засобами проти держави, як і в інших країнах по цілому світі. Ба, ще й завятіше, тому що народній фронт і французько-совітський пакт створили сприяючі передумови для розкладової роботи. Колективний мир Європи можливий тільки дорогою колективного відвороту від совітської Росії.

Провідна думка цієї цікавої статті, як видно, полягає в тому, що для того, щоб європейські держави зговорилися між собою, являється необхідним, щоб вони всі порвали свої зносини з совітською Москвою.

До цього слушного твердження, яке стільки разів при кожній нагоді знаходило вже своє місце на сторінках «Тризуба», необхідно ще лише додати, що тривалий мир в Європі можливий тільки після усталення миру на сході Європи, коли там, на місці совітського союзу повстане ряд національних держав поневолених совітською Москвою народів, і передусім найбільшої з них — Держави Української.

З А К Л И К

Звертаюся до всіх українських громадян у всіх країнах допомогти старому та заслуженому в збройній боротьбі козакові нашої Армії п. Д. Він має дружину й двоє дітей. Поки працював, сумлінно жертвував на допомогу своїм землякам, що опинилися в біді. Акуратно платив всі членські внески, як громадянин і член Т-ва б. Вояків. Тепер він уже майже рік без праці. Прожив усі свої збереження. Врешті знайшов працю на фермі — 225 фр. на місяць.

Старший син п. Д., 8 років, вихований в українському дусі, хворий від довшого часу, але стараннями батьків урятований від каліцтва і зараз видужує в санаторії. Потрібно ще кілька місяців, щоб українська дитина цілковито видужала. Т-во б. Вояків частинно вже допомогло, але я одночасно звертаюся до всіх українців з проханням хоч найменшою сумою допомогти батькам врятувати нашу українську дитину, так як на світі дуже малий заріботок Д. сам не може далі платити до санаторії.

Пожертви слати на Управу Т-ва: 248, rue St.-Jacques, Paris 5.

О. Удовиченко
ген.-штабу ген.-хор.

УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕКА ІМ. С. ПЕТЛЮРИ В ПАРИЖІ

доводить до загального відома, що, з приводу ремонту помешкання, вона буде закрита до 15 лютого с. р.

ХРОНІКА

З життя укр. еміграції

У Франції

З життя Укр. Бібліотеки імені С. Петлюри в Парижі

За місяць січень 1937 року надійшли такі пожертви: 1) Української Громади в Греноблі — збірка на підписний лист ч. 797 — 48 фр., 2) Редакції «Тризуба» — 300 фр., 3) п. Мигали — 10 фр., 4) від українських старшин, через ген. В. Сальського — 620, 70 фр., 5) п. Малашка — 8 фр., 6) та від різних осіб та організацій з нагоди різдвяних і новорічних свят — 277 фр. 30 сант. Імена цих останніх вже було подано на сторінках «Тризуба». Разом за січень поступило 1264 фр. фр.

Пожертви друкарами та инш. речами одержано від: п. Є. Десава (Париж) — фільмові журнали та світлини, Ред. «Тризуба» — 2 кн., 2 світлини та 1 ч. журналу, Укр. Бюра в Лондоні — 1 календарь, Ред. «Укр. Голосу» з Вішпеґу — 1 календарь на р. 1937, Укр. Наукового Інституту в Варшаві — 1 кн., Гр. Довженка — 1 кн. та 1 ч. журналу, М. Шумицького — 18 кн., В-ва «Світ Дитини» — 2 кн., пані О. Татарулі — 15 книг та 170 чч. Історії Світової Війни (франц. мовою), Рудичева й Косенка — 1 кн., Гн. Гаврилка — 2 кн., І. Рудичева — 10 кн., Бібліотеки ім. С. Петлюри в Хотині — 12 календариків власного видання та 3 світлини, проф. Б. Лисянського — 91 кн. та 70 чч. журналів і 10 чч. газет, В. Болобана — вирізки з газет про подорож В. Ємця з концертами в Канаді, Тимофіюка — 5 прим. книжки, Ред. «Дівночка» — 1 кн., В-ва ОО. Василянів з Ужгороду — 1 кн., пані Гайдівської-Потанович з Праги — рушник з полтавською чудовою мережкою, праця пані

Гайд.-Потанович, п. Янушевича з Праги — 16 світлин, 16 листівок, 1 світлина свята 10-ої річниці смерті С. Петлюри та инше, В-ва «Українська Бібліотека» — 2 прим. книжки, Петра Лазаровича з Едмонтову — 1 кн., М. Битинського з Праги — 2 кн., 8 листівок, 5 світлин та 27 малих друків, ген.-хор. М. Капустянского — 1 кн., п. Кастаньє — 1 кн., Юр. Яковлєва — 1 журн. фламандською мовою з оповіданням про Україну, п. К. Батирия — 3 кн., І. Хмелюка — 4 кн., В. Королева Старого — 1 кн.

Всім жертводавцям та прихильникам Рада Бібліотеки складає сердечну подяку.

— Свято незалежності в Українській Громаді в Тулузі відбулося 24 січня с. р.

На святкових зборах Громади того дня голова Громади п. Дейнеко виголосив промову, в якій зазначив, що нинішнє свято є нерозривно зв'язане з пам'яттю Головного Отамана Симона Петлюри. Після цієї промови присутні вшанували пам'ять всіх полеглих за незалежність України вставанням і хвилиною мовчанки.

Далі п. Собко зробив доповідь на тему «22 січня».

Підчас неофіційного відділу свята проведено було збірку на Музей Визвольної Боротьби України в Празі, а також на «Хату» — помешкання для Громади.

— Виклади про Плато у українських школах у Франції. У погодженні з Платовою Рефентурою, Шкільна Рада при Генеральній Раді Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції дала розпорядження всім учителям українських шкіл у Франції включити до програму одну лекцію тижнево платової науки.

— Українська школа в Парижі. З приводу хвороби керівниці школи п. Грєйнової, Батьківський Комітет запросив на навчителя п. Станіславського.

Навчання в школі відбувається нормально, що-четверга. На навчання дітей Батьківський Комітет збільшив увагу, і для допомоги вчителєві п. Станіславському запрошено ще помічну силу.

Школа добре розвивається і записано до неї протягом останніх тижнів ще нових 6 дітей.

Батьківський Комітет робить зараз старання про навчання дітей музиці і співу. На навчителя музики запрошено українського композитора п. Пономаренка, а на навчителя співу — відомого диригента п. Миколайчука. Перша лекція співу відбулася в четвер, 28 січня с. р.

З 1 лютого с. р. розпочалося в школі викладання тако-ж і пластивої науки.

Головну увагу в школі, одначе, звернуто на предмет українознавства.

Діти вже готуються до Шевченківського свята.

У Польщі

— В Українському Науковому Інституті у Варшаві 1 лютого с. р. відбулися публічні збори Економічного Семинару, на яких проф. Б. Іваницький зробив доповідь на тему «Сучасний стан лісової господарки й торгу в європейських країнах».

— Свято незалежності в Українській Станиці в Каліші. 22 січня с. р. в 19 річницю проголошення самостійности Української Держави, в станичній Покровській церкві було відправлено урочистого молебна. Правив архимандрит Борис, співав мішаний станичний хор. Церква була повна вояцтва і його родин. Станиця цього дня прикрасилась національними прапорами. Академію з нагоди свята, з причи-

ни надто сильних морозів, перенесено на 2. II. п. р.

В. Б.

В Німеччині

— В Українському Науковому Інституті в Берліні 29 січня с. р. відбулася доповідь українською мовою д-ра Миколи Масюкевича на тему «Видавничо-пресова справа в підсовітській Україні».

В Бельгії

— Свято незалежності в Брюсселю. Союз Українських Старшин, Товариство б. Українських Вояків і Товариство «Незалежна Україна» в Брюсселю, святкували в неділю, 24 січня с. р., річницю проголошення незалежности України 22 січня 1919 р.

Збори відкрив голова С. У. С. соти. І. Цапко вступним словом, з'ясовуючи значіння свята. Потім соти. Я. Олексюк зробив доповідь про історію відновлення української державности та урочистого й офіційного об'єднання українських земель. По закінченні доповіді всі присутні вставанням унацували пам'яті полеглих за волю України та її великого вождя бл. пам. С. Петлюри.

Наступну доповідь зробив п. І. Косець, закликаючи всіх до дальшої боротьби за українську державність.

Закінчилося свято співом «Ще не вмерла Україна» та збіркою на Музей Визвольної Боротьби України в Празі.

Салю на святі було заповнено не лише членами організацій, що його влаштували, але й гістьми, серед яких був представник од Хутору «Вільного Козацтва». Губзінський полковник Цагурія прислав писемне привітання.

Запрошена до спільної участі в святі української державности «Українська Громада» в Брюсселю — участі в святі не взяла.

**Відгуки про ноту уряду УНР до
Ліги Націй 22 січня с. р.**

Пресова агенція «Офінор» повідомляє, що «цей меморіал викликав поважне враження в політичних та пресових колах Ліги Націй та знайшов живий відгук в європейській пресі».

Лист до Редакції

Пан Гентюк в листі до Редакції «Тризуба» повідомляє, що він вийшов із складу Управи Української Громади в Парижі.

**Замієць вінка на могилу полк.
М. Татарулі**

Олеся й Олесь Сопільники склали — 50 фр., та хресниця покійного Наталка із своїм братом Петром — по 10 фр., усього 70 фр. Разом із попередніми складеними 100 фр. — всього зібрано вже 170 фр.

Адміністрація «Тризуба» просить артиста-малюра Третьякова зголоситися по лист, який надійшов для нього на адресу «Тризуба».

НОВІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

- **Вісник**, місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. Книжка 2, лютий 1917. Львів.
- **Церква і Нарід**, двотижневик, присвячений церковним і церковно-громадським справам. Ч. 3, 1 лютого 1937. Крем'янець.
- **За Незалежність**, бюлетень Головної Управи Українського Центрального Комітету в Польщі. Січень-лютий 1937, ч. 1-2 (26-27). Варшава.
- **Центрорекляма**, журнал української реклами. Ч. I, січень 1937. Львів.
- **Кавказ**, орган незалежної національної мисли. No 1-37, січень 1937. Париж.

ВІД УПРАВИ ТОВАРИСТВА б. ВОЯКІВ АРМІЇ УНР У ФРАНЦІЇ

Управа Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції, бажаючи посилити громадсько-товариське життя української колонії в Парижі, постановила влаштувати в помешканні Т-ва що-два тижні сімейні сходи — першої й третьої неділі кожного місяця. На цих сходах до розпорядимости гостей має бути дешевий буфет, розваги, співи, танці то-що.

■ Перші сходи відбулися в неділю 7-го лютого, наступні — 21 лютого. Сходи о 16 год. Дохід з буфету і з входу йтиме на допомогівий фонд.

Управа Т-ва сподівається, що члени Т-ва разом з родинами та гістьми допоможуть Управі Т-ва виконати це завдання.

1 лютого 1937 року

УВАГА

**ДЕШЕВО ПРОДАЄТЬСЯ
невелика бібліотека цікавих книжок**

що складається виключно з української літератури різного змісту. Писати на адресу: Bibliothèque Ukrainienne, pour A. Sopilnyk. Poste Restante. Montargis (Loiret), France.

Т р и з у б

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходитиме в 1937 році по-старому і з участі тих самих співробітників.

Запрошено також до співучасті нові видатні літературні сили.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1937 РІК

У Франції на рік — 60 фр., на півроку — 30 фр., на три місяці — 15 фр., на один місяць — 6 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр. час.
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	80 к. ч.	40 к. ч.	20 к. ч.	10 к. ч.	3 к. ч.
ПОЛЬЩА	18 зол.	10 зол.	5 зол.	2 зол.	0,60 зол.
РУМУНІЯ	500 лейв	300 лейв	150 лейв	50 лейв	20 лейв
НІМЕЧЧИНА	12 мар.	6 мар.	3 мар.	2 мар.	0,50 мар.
СПОЛ. ШТАТИ П. А	3 дол.	1,5 дол.	1 дол.	0,40 дол.	0,10 дол.
КАНАДА	3 дол.	1,5 дол.	1 дол.	0,40 дол.	0,10 дол.
БЕЛЬГІЯ	20 бельг.	10 бельг.	6 бельг.	2 бельг.	0,60 б.
БОЛГАРІЯ	200 лев	100 лев	50 лев	18 лев	5 лев
ЮГОСЛАВІЯ	100 дин.	50 дин.	25 дин.	10 дин.	2,50 дин.

У Парижі набувати в книгарні В. Повецького, 13 rue Bonaparte, Paris 6

В СПРАВАХ УКРАЇНСЬКОЇ МІСЦІ У ФРАНЦІЇ І ВІДДІЛУ ОПКУВАННЯ СПРН НІЙ

п. І. Косенко приймає в Українській Бібліотечі ім. С. Петлюри в Парижі (41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9) що дні од год. 4 до 6 веч. ірім вельді і понеділів.

Б Ю Р А

Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції

і

Товариства бувших Вояків Армії УНР у Франції

містяться : 248, rue S-t Jacques, Paris 5.

Телефон — Odéon 15-08.

Автобуси — AA, AA-bis, H, H-bis, S, W, AR, 8, 25, 86, 93.

Метро — Cluny, Odéon, Raspail, Vavin, N.-D. de Champs, Monge.

Всю кореспонденцію для Генеральної Ради і Військового Товариства належить надсилати на цю адресу.

Редакція і адміністрація : 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагусе -- Комітет.

Адміністратор : **Іл. Косенко**

Le Gérant : **M-me Perdrizet.**